

ARAKAN VE ROHINGYALARIN İÇLER ACISI DURUMU: BİR TANIMLAR ŞEMSİYESİ ALTINDA SÜREN ÇATIŞMA

Teoman Ertuğrul TULUN

Analist

Analiz No : 2017 / 19

10.10.2017

İngiliz sömürge yönetimi altında geçen iki yüzyılı biraz aşkın bir süre sonrasında bile, Myanmarın Arakan kıyı bölgesinin tam geçmişi hâlâ adil bir tarihçi tarafından araştırılmamıştır. Binlerce kilometre uzunluğunda ve 240 ila 320 kilometre genişliğindeki bu kıyı şeridi, yakın zamandan bu yana şiddetli bir çatışmaya sahne olmaktadır. Bu kanlı çatışmanın araştırmacıların bölgenin tarihini kapsamlı bir şekilde araştırmalarına engel olduğunu belirtmek gerekir. Çatışmayı anlamak ve çözüm önerilerini sağlamadan önce bazı sorulara cevap vermemiz gerekmektedir.

Bölgenin isminden, bölgedeki çeşitli etnik grupların isimlerine kadar bölgedeki terminolojinin nasıl kullanıldığını tespit etmek önem arz etmektedir. Bölgenin etnik temizlik sorunuyla boğuştuğu bir zamanda bunun neden önemli olduğu sorusu akla gelebilir. Ancak bu etnik temizlik suçlamalarının merkezinde terminolojilerin kullanımıyla ilişkili bir anlaşmazlık bulunmaktadır. Söz konusu anlaşmazlık aslen belirli etnik grupların bölgenin yerlisi olup olmadığı ile ilgilidir.

Özellikle şu sorulara yanıt bulmamız gerekmektedir: Bu bölge için hangi ismi kullanmalıdır - Arakan mı yoksa Rohingya mı? Arakan'da kaç etnik grup vardır? Rohingyalar kimdir?

Bölgenin ismi tarih boyunca Arakan olarak anılmıştır. Günümüzde Arakan bölgesi Myanmar devleti tarafından resmi olarak Rakhine Eyaleti olarak adlandırılmaktadır. Geçmişte Birmanya İmparatorluğunun Britanya İmparatorluğu tarafından sömürgeleştirilmesinden önce, bölgede üç başka Krallık mevcuttu. Tarihsel sırayla bunlar Dhanavati Krallığı, Vesali Krallığı ve Mrauk U Krallığı idi.

Bu krallıklar arasında en önemlisi listedeki son krallıktır. Mrauk U Krallığı önemlidir, çünkü bu krallık Arakan bölgesine İslam'ın nasıl geldiğini ve nihayetinde nasıl yayıldığını görmemizi sağlamaktadır. Şu anki Myanmar hükümeti, Arakan bölgesindeki tüm Müslümanların İngiliz sömürgesinin kalıntıları olduğunu iddia etmektedir. Ancak tarihsel

kayıtlar, durumun böyle olmadığına işaret etmektedir. Tarihsel kayıtlar, 15inci yüzyılda Mrauk U Krallığı döneminde önemli sayıda Müslümanın bölgeye girmeye başladığını ortaya koymaktadır. Aslında o dönemde Müslüman tebaa sayısı o kadar hızlı artmaya başlamıştır ki, Mrauk U Kralları kendi Budist isimlerinin yanına Müslüman isimleri de almaya başlamışlardır.[1]

Cevaplanması gereken bir başka soru ise Rohingyalar olarak isimlendirilen insanların kim olduğunun tespit edilmesidir. Bu, bölgenin isimlendirilmesinden daha karmaşık bir sorundur ve şiddetli bir anlaşmazlık meselesidir. Bu soru Myanmar hükümetine veya ülkenin Budist çoğunluğuna sorulsa, Rohingyalar diye bir halkın olmadığı cevabı alınabilir. Onlara göre Arakan bölgesinde yaşayan Müslümanlar Bengal kökenlidir ve İngiliz sömürgesi döneminde bölgeye gelmişlerdir. Dolayısıyla, mevcut Myanmar hükümeti ve Myanmar'ın Budist çoğunluğu bölgenin Müslümanlarını Bengalliler olarak isimlendirmeyi tercih etmektedir.[2]

Ancak bu mesele, Myanmar hükümetinin görünmesini istediği kadar basit değildir. Tek bir basit gerçek vardır: Arakan bölgesinde yaşayan iki grup vardır: Müslümanlar ve Budistler. En zoru bu grupların isimlendirilmesidir. Hem Myanmar hükümeti hem de sınırlı sayıdaki akademik eser, Müslümanları Chittagonglular ya da Chittagonglu Bengalliler olarak isimlendirmektedir. Bu isimlendirme, Müslümanların yurttaşlık taleplerini gayri meşru kılmak için yapılmaktadır. Bu isim, bu Müslümanların Arakan bölgesinin sömürgeleştirilmesi amacıyla İngilizler tarafından Bengal bölgesinden getirildiğini iddia etmek için ortaya atılmıştır. Bu girişimlere rağmen, literatürdeki eserlerin ve dünyanın çoğu, Arakan bölgesindeki Müslümanları Rohingyalar olarak isimlendirmektedir. 19uncu yüzyılda bu ismin kullanımı sınırlı olmasına rağmen, Rohingya ismi 20inci yüzyılda geçerlilik kazanmaya başlamıştır.

Rohingyalar Arakan bölgesine göç eden dört gruptan oluşmaktadır. İlk grup, Mrauk U Krallığı sırasında (1430-1784) yerleşmiştir. Bu ilk grup Kyauktaw şehri etrafına yerleşmiştir. İkinci grup, Arakanlılar tarafından Kaman olarak bilinen, Ramree Adası'ndaki Müslüman paralı askerlerin soyundan gelenlerdir. Bunlar, 1784'te Arakan'ın fethinden sonra Birmanyalı işgalciler tarafından Sandoway Bölgesinde terk edilmiştir. Üçüncü grup, İngiliz sömürge döneminde göç eden Mayu sınır bölgesindeki Bengallilerdir. Dördüncü grup ise Orta Burma'da yaşayan Müslümanlardır. Görüleceği üzere, Arakan bölgesine yerleşen en son Müslüman grup bile yaklaşık 100 yıl önce bölgeye gelmiştir. Dolayısıyla Rohingyaların yeni gelenler olarak nitelendirilmesi mümkün değildir ve bu sav onlara vatandaşlık vermemek için geçerli bir mazeret değildir. Bölgedeki ikinci etnik grup ise Budistlerden oluşmaktadır. Bu gruba Maghlar veya Arakanlılar denilmektedir. [3]

Bölgenin demografik yapısının tarihini ele aldıktan sonra, makalenin bundan sonraki kısımları günümüzde ortaya çıkan olayları dikkate alacaktır. Bakmamız gereken ilk konu vatandaşlık meselesidir. Vatandaşlık sorunu anlaşmazlığın önemli bir unsurudur. 1948'de Myanmar'ın İngiliz İmparatorluğundan bağımsızlığını elde etmesinden bu yana, Rohingyalara ve Hint ve Çin kökenli insanlara vatandaşlık verilmemiştir. En çok Rohingyalar bu durumun getirdiği ağır yüke maruz kalmıştır.

Myanmar silahlı kuvvetlerinin ısrarı üzerine uygulanan 1982 vatandaşlık yasası özellikle üç

vatandaşlık kategorisi yaratacak şekilde sınırlayıcı bir nitelik taşımaktaydı. Bu üç kategori "tam", "yasal ortak" ve "sonradan kabul edilen" şeklinde tanımlanmıştır. Tam vatandaşlık başka ülkelerdeki herhangi vatandaşlık şeklinin sağladığı aynı hakları sağlamaktadır. Diğer iki vatandaşlık kategorisi ise Myanmarı diğer ülkelerden ayırt etmektedir. "Yasal ortak" vatandaşlığı sadece 1948 tarihli Yasa gereğince vatandaşlık başvuruları Yasanın yürürlüğe girdiği tarihte beklemede olanlara verilmiştir. "Sonradan kabul edilen" vatandaşlık ise sadece Myanmarın bağımsızlığından önce giriş yapmış ve ikamet delili sunabilenlere verilmiştir. Ayrıca, bu vatandaşlık hakkı söz konusu kişinin ulusal dillerden birini konuşmasını ve çocuklarının Myanmarda doğmuş olmasını gerektirmektedir. Rohingyaların neredeyse tamamı bu koşulları karşılayamamışlardır. Bu yasa, Rohingyalara herhangi bir vatandaşlık kategorisinden dışlamak için tasarlanmış gibi gözükmektedir.[4]

Bu ayrımcı tutum, ayrıca 1989da uygulanmaya başlayan renk kodlu Vatandaş Denetleme Kartları (VDKler) sisteminin uygulanmasında da gözlemlenebilmektedir. VDK sistemine göre pembe kartlar tam vatandaşlar tarafından, mavi kartlar yasal ortak vatandaşlar tarafından ve yeşil kartlar da sonradan kabul edilen vatandaşlar tarafından kullanılmaktadır. Rohingyaların çoğu için herhangi bir vatandaşlık kartı dağıtımı yapılmamıştır. Sadece 1995te Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin yoğun baskısı üzerine Myanmar makamları Rohingyalar için beyaz renkli olan Geçici Kayıt Kartı (GKK) dağıtmaya başlamıştır.[5]

Bu vatandaşlık şeması yapısal açıdan ayrımcı olmakla birlikte, Rohingyalar üzerinde günlük hayat koşulları açısından da etkileri vardır. Bunlardan biri seyahat kısıtlamalarıdır. Vatandaşlık haklarının olmaması sebebiyle devletsiz statülerinden ve beyaz kartlarından dolayı Rohingyalar adeta köylerine hapsedilmiş durumdadırlar. Köylerinin dışına çıkabilmeleri için hükümetten seyahat vizesi için başvuruda bulunmaları gerekmektedir. Ayrıca, bölgenin eyalet başkentine seyahat etmek için bile başvuru yapmaları gerekmektedir. Herhangi bir sebepten ötürü seyahat izinlerinin verdiği süreyi aşarlar ise Myanmardan sınır dışı edilerek cezalandırılmaktadırlar.[6]

Rohingyaların yüzleştiği bir başka ayrımcı politika ise evlilik yetkilendirme düzenidir. 1990ların sonlarından itibaren Kuzey Arakan bölgesindeki Rohingya nüfusu evlenmeden önce evlenme izni için başvurmak zorunda kalmıştır. Bu başvurunun Myanmar Sınır Güvenliği Kuvvetlerine yapılması gerekmektedir. Evlilik sertifikaları belirli ücretler karşılığında verilmektedir. Bu usule uymama on yıllık hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Bu durum bazı çiftlerin bu izne sahip olabilmek için yıllarca beklemeye zorlanmışlardır. Bu düzen ayrıca çiftlerin evlilik öncesi ilişkiye girmelerini ve evlilik bağı dışında birlikte yaşamalarını yasaklamaktadır.[7]

Aung San Suu Kyi ve onun Ulusal Demokrasi Liginin (UDL) Kasım 2015teki ulusal seçimlerdeki yankı yaratan zaferinin Myanmar için yeni bir dönem başlatması bekleniyordu. Nitekim ülkenin Budist çoğunluğu için bu değişim yeni bir umut getirmiştir. Fakat Rohingya azınlığı için değişen pek bir şey olmamıştır. Rohingyaların geçen yarım yüzyıldaki askeri ve yarı askeri yönetim sırasındaki hayatları ile bugünkü hayatları neredeyse aynı kalmıştır. Hatta ulusal seçimlerden önce Aung San Suu Kyi, ülkedeki Budist çoğunluğun gönlünü almak amacıyla partisinin tüm Müslüman adaylarından arındırılmasını emretmiştir.[8]

Myanmar devletinin 70 yılı aşkın süredir devam eden tecrit ve ayrımcılık politikalarının ciddi sonuçları olmuştur. Rohingya'lar son birkaç nesildir ekonomik anlamda içler acısı bir durumda yaşamaktadır ve düzgün bir eğitimden mahrum kalmışlardır. Bu şartlar, aşırı cılığın türemesi için mükemmel bir ortam yaratmıştır. 2013 yılından bu yana El Kaide ve DAESH (IŞİD) gibi terör örgütleri, yeni mensup toplamak için yoğun bir şekilde Rohingya'ları hedef almışlardır. Bu çabaların karşılığı kısmen 2016'da alınmıştır. Ekim 2016'da 250-300 tane terörist, bıçak ve sopalarla Arakan bölgesindeki polis karakollarına saldırmıştır. Saldırıda Myanmar hükümetine verdiği bilgiye göre 32 polis memuru hayatını kaybetmiştir.[9]

Myanmar şu anda bilgi almak açısından tam bir kara delik olarak nitelendirilmektedir. Bu nedenle sivil kayıpların sayısı hakkında kesin bir rakam almak son derece zordur.[10] Yine de uydudan alınan görüntüler yanıp kül olmuş köyleri göstermektedir ve Bangladeş'e kaçan mülteciler tecavüz, kitlesel cinayet, ve bebek öldürme hikayeleri anlatmaktadır. Myanmar, uluslararası toplum ve Birleşmiş Milletler tarafından 20inci yüzyıldaki en hızlı etnik temizliklerden birini yapmakla suçlanmaktadır,[11] hatta bazılarının göre bu olaylar artık soykırım teşkil etmektedir.

Daha da endişe verici olan ise Myanmar'daki çatışmanın Sri Lanka gibi diğer ülkelere yayılma potansiyeline sahip olmasıdır. Sri Lanka'da hem Müslümanlar hem de Budistler, Arakan bölgesinde yaşanan olaylarla ilgili olarak karşı gösteriler düzenlemişlerdir. Her iki dini grup da Arakan'da gerçekleşen olayları insani açıdan ya da insan hakları açısından değil, dini bir bakış açısından ele alıyormuş gibi görünmektedir. Ülkenin Budist partisinin lideri Udaya Gammanpila, Rohingya'lara yönelik zulüm haberlerinin uluslararası toplum tarafından uydurulduğunu iddia etmektedir. Bu düzmece göçmenlerin; Müslümanlar, Budistler ve Hindular arasındaki dengeyi bozmak için Sri Lanka'ya geldiği iddia edilmektedir.[12]

Uluslararası toplum, Rohingya'ların içinde bulunduğu kötü durum karşısında çok pasif kaldığı görülmektedir. Bugüne kadar ABD ve diğer küresel güçler, sadece Myanmar hükümetini etnik azınlık gruplarını zulümden korumak için daha fazla çaba göstermeye çağırarak yetinmiştir. Bununla birlikte, mültecilere pratikte yardımcı olacak hiçbir girişimde bulunulmamıştır. Bölgesel olarak ise durum daha da kötüdür. Örneğin, Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) tarafından derinleşmekte olan krizi ele alan ortak ve koordineli bir yanıt henüz önerilmemiştir.[13] Bu, ASEAN açısından büyük bir zaftır.

Bu uluslararası alandaki tepki eksikliğine rağmen, Türkiye gibi ülkeler bu trajediye uygun bir şekilde yanıt vermeye çalışmışlardır. Türkiye Bangladeş'ten, Rohingya mültecilerine kapılarını açmasını istemiş ve bunun karşılığında mültecilerin masraflarını karşılamayı teklif etmiştir. Türkiye bu konudaki sözünü tutmuş ve Bangladeş'teki mülteci kamplarına yiyecek, giyecek ve tıbbi yardım göndermeye başlamıştır.[14]

Hangi yüzyılda olursak olalım, insanlık hâlâ eski hastalıkların etkisinden kurtulamamış gibi gözükmektedir. Ancak anlamamız gereken şey, geçmişin aksine, bir bölgedeki çatışmaların başka yerlere günümüzde artık daha hızlı yayılıyor olmasıdır. Arakan bölgesinde Budist ile Müslümanlar arasında bugün olan bir çatışma, Sri Lanka'da veya

Hindistan'da yarınki çatışmanın nedeni olabilir. Gittikçe yükselen gerginliklerin ve devam eden adaletsizliğin sonunda, aşırılıkların tetiklenebileceğini ve kontrol edilmesi mümkün olmayabilecek silahlı çatışmaların çıkabileceğini anlamamız gerekiyor. Bu sorunun sadece sözlerle çözümlenmesi mümkün değildir. Çaresiz insanların durumunu görmezlikten gelmek; uluslararası toplumun barış, güvenlik ve istikrarını sağlamaya hiçbir şekilde hizmet etmemektedir.

*Photo: <https://www.economist.com/>

[1] Riccardo Marzoli, The Protection of Human Rights of Rohingya in Myanmar: The Role of The International Community (LUISS University, 2015), 23.

[2] Aung San Suu Kyi Tells UN That the Term Rohingya Will Be Avoided, *Guadian*, 21 Haziran 2016, <https://www.theguardian.com/world/2016/jun/21/aung-san-suu-kyi-tells-un-that-the-term-rohingya-will-be-avoided>.

[3] Aye Chan, The Development of a Muslim Enclave in Arakan (Rakhine) State of Burma (Myanmar), *SOAS Bulletin of Burma Research* 3, sayı 2 (y.y.): 400 [] Khin Maung Saw, Islamization of Burma Through Chittagonian Bengalis as Rohingya Refugees (September 2011, y.y.).

[4] Chris Lewa, North Arakan: an open prison for the Rohingya in Burma, *Statelessness* (Refugee Studies Centre, University of Oxford, 2009), 11.

[5] A.g.e.; Tin Soe, Temporary Registration Card (TRC) for Arakanese Rohingya, *Burma News International*, 02 Aralık 2009, <http://e-archive.bnionline.net/index.php/news/kaladan/7497-temporary-registration-card-trc-for-arakanese-rohingya.html>.

[6] Lewa, North Arakan: an open prison for the Rohingya in Burma, 12; Carlos Sardiña Galache ve Antolín Avezuela, Citizenship for a few, rights for none: the Rohingya in Myanmar, *Equal Times*, 24 Temmuz 2017, <https://www.equaltimes.org/citizenship-for-a-few-rights-for#.WdJ-Qlhx1PY>.

[7] Lewa, North Arakan: an open prison for the Rohingya in Burma, 12; Seema Kavar, Child Policy and Maternal Health Laws as a Form of Oppression in Burma, *NATO Association of Canada*, 11 Mayıs 2015, <http://natoassociation.ca/child-policy-and-maternal-health-laws-as-a-form-of-oppression-in-burma/>.

[8] Austin Bodetti ve Adryel Talamantes, The Rohingya and Suu Kyis Myanmar, *The Diplomat*, 04 Mayıs 2016, <http://www.ibtimes.co.uk/aung-san-suu-kyi-orders-islamic-purge-nobel-peace-prize-laureate-prepares-myanmar-elections-1527398>; Elsa Buchanan, Aung San Suu Kyi orders Islamic purge as Nobel Peace Prize laureate prepares for Myanmar elections, *International Business Times*, 05 Kasım 2015, <http://www.ibtimes.co.uk/aung-san-suu-kyi-orders-islamic-purge-nobel-peace-prize-laureate-prepares-myanmar-elections-1527398>.

[9] Jasminder Singh, Rohingya Crisis in Southeast Asia: The Jihadi Dimension, RSIS Commentary (S. Rajaratnam School of International Studies, 13 Nisan 2017); Galache ve Avezuela, Citizenship for a few, rights for none: the Rohingya in Myanmar.

[10] Joshua Berlinger, Shoot first, ask questions later: Violence intensifies in Rakhine State, *CNN*, 16 Kasım 2016, <http://edition.cnn.com/2016/11/15/asia/myanmar-rakhine-state-unrest/index.html>.

[11] Oliver Holmes, Massacre at Tula Toli: Rohingya recall horror of Myanmar army attack, *Guardian*, 07 Eylül 2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/07/massacre-at-tula-toli-rohingya-villagers-recall-horror-of-myanmar-army-attack>; Oliver Holmes, Myanmar tells UN: There is no ethnic cleansing and no genocide of Rohingya, *The Guardian*, 29 Eylül 2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/29/myanmar-un-ethnic-cleansing-genocide-rohingya>.

[12] Sri Lankan Muslims and Buddhists slug it out on Rohingyas, *NewsIn.Asia*, 17 Eylül 2017, <https://newsin.asia/sri-lankan-muslims-buddhists-slug-rohingyas/>.

[13] Eleanor Albert, The Rohingya Migrant Crisis (Council On Foreign Relations, 12 Ocak 2017).

[14] Open your doors to Rohingya Muslims, well bear their expenses: Turkey tells Bangladesh, *The Express Tribune*, 03 Eylül 2017, <https://tribune.com.pk/story/1497632/open-doors-rohingya-muslims-well-bear-expenses-turkey-tells-bangladesh/>; Turkey to Start First Foreign Aid Distribution in Myanmar, 05 Eylül 2017, <https://www.usnews.com/news/world/articles/2017-09-05/turkish-foreign-minister-to-visit-bangladesh-to-discuss-myanmar-ministry-sources>.

Yazar Hakkında :

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Dr. Teoman Ertuğrul Tulun, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktorasını Ankara İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamladı. Avrupa Birliği Çalışmaları, Küreselleşme, Yabancı Düşmanlığı, Nefret Söylemi Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler *alanlarında çalışmalar yapmaktadır.*

Atıfta bulunmak için: TULUN, Teoman Ertuğrul. 2026. "ARAKAN VE ROHİNGYALARIN İÇLER ACISI DURUMU: BİR TANIMLAR ŞEMSIYESİ ALTINDA SÜREN ÇATIŞMA." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2017 / 19. Ekim 10. Erişim Haziran 29, 2026. <https://avim.org.tr/public/tr/Analiz/ARAKAN-VE-ROHINGYALARIN-ICLER-ACISI-DURUMU-BIR-TANIMLAR-SEMSIYESI-ALTINDA-SUREN-CATISMA>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır